

UTICAJ DRUŠTVENO-POLITIČKIH ZAJEDNICA NA EKONOMSKI I PRAVNI POLOŽAJ ORGANIZACIJA UDRUŽENOG RADA

Uvod

1. Promene u našem društveno-političkom sistemu koje su dovele do donošenja novog Ustava SFRJ i Zakona o udruženom radu pozitivno su se odrazile na položaj organizacija udruženog rada i njihovu samostalnost. Jačanje njihovog ekonomskog i pravnog subjektiviteta doprinela je i promenjena uloga i ovlašćenja društveno-političkih zajednica.

Samoupravno organizovani radnici u organizacijama udruženog rada su najodgovorniji nosioci i realizatori tekućeg privređivanja i proširene reprodukcije u osnovnim organizacijama i u udruženom radu kao celini. Međutim, pored njih, u ostvarivanju Ustava SFRJ i Zakona o udruženom radu izuzetnu ulogu i odgovornost imaju i društveno-političke zajednice. U skupštinama društveno-političkih zajednica delegati i delegacije udruženog rada odlučuju o propisima, opštim aktima, planovima i programima razvoja i drugim pitanjima koja se odnose na zajedničke interese i potrebe udruženih radnika i radnih ljudi (prava na rad društvenim sredstvima, lični dohodak zadovoljavanje drugih ličnih i zajedničkih potreba itd). Od inicijative i efikasnosti u izvršavanju prava, dužnosti i odgovornosti koje društveno-političkim zajednicama nalaže Ustav SFRJ i Zakon o udruženom radu zavisi u kojoj meri će doprineti samoupravnom organizovanju udruženog rada. Razvijanje samoupravnih odnosa u radu, sticanju, raspoređivanju i raspodeli dohotka, i racionalno upravljanje celokupnim tekućim i minulim radom su bitne pretpostavke za samoupravno organizovanje udruženog rada. Uslov za to je da radnici u osnovnim organizacijama i drugim samoupravnim organizacijama i zajednicama i društveno-političkim zajednicama odlučuju o svim bitnim pitanjima koja se odnose na uslove njihovog rada i života i njihove lične, zajedničke i društvene potrebe i interese.

Povezivanje celokupnog društvenog rada sredstvima u društvenoj svojini u sistem samoupravno organizovanog udruženog rada u našim današnjim uslovima ostvaruje se društvenim planiranjem, samoupravnim sporazumevanjem i društvenim dogovaranjem. Ovim instrumentima se obezbeđuje ekonomska i društvena kontrola od strane radničke klase i svih radnih ljudi nad celinom društvene reprodukcije i njenim pojedinim delovima, uslovima, sredstvima i rezultatima samoupravno-organizovanog udruženog rada. Planovima, dogovorima i sporazumi-

ma takođe se usklađuju odnosi u razvoju privrede i društva i materijalne proporcije u ukupnoj društvenoj reprodukciji i njenim pojedinačnim delovima, savlađuje stihijsko delovanje tržišta i ovladava ekonomskim zakonitostima socijalističke robne proizvodnje na jedinstvenom jugoslovenskom tržištu.

2. U savremenim uslovima organizacije udruženog rada samostalno odlučuju o korišćenju i raspolaganju sredstvima u društvenoj svojini. Sredstva sa kojima upravljaju dužne su da koriste saglasno nameni tih sredstava, najcelishodnije u cilju postizanja najvećeg ekonomskog efekta kako za samu organizaciju tako i za društvenu zajednicu, saglasno zakonu, statutu i drugim opštim aktima. Za svoje obaveze organizacije udruženog rada odgovaraju svim svojim sredstvima.

Organi društveno-političke zajednice ne mogu vršiti nikakav administrativni razmeštaj sredstava, oduzeti sredstva OUR-u niti ograničiti pravo korišćenja sredstava, osim ako to zahteva opšti interes utvrđen posebnim zakonom i po posebnom postupku i uz odgovarajuću naknadu.

Društveno-politička zajednica može određenim privremenim merama da utiče na privredne organizacije usmeravanjem korišćenja njihovih sredstava, kao i da pod uslovima i postupku određenim zakonom preduzima i druge mere primenom kojih dolazi do ograničavanja samoupravnih prava radnika, njihovih organa i organizacija i do prestanka privredne organizacije.

U našem daljem izlaganju ćemo se ograničiti na analizu ustavno-pravnog položaja privrednih organizacija i društveno-političkih zajednica i njihov međusobni odnos, prava i dužnosti, posebno onih koji se tiču prestanka privrednih organizacija.

1. Ustavno-pravni položaj privrednih organizacija

Ustav SFRJ iz 1974. g. predviđa mogućnost ukidanja privrednih organizacija »ako ne ispunjava zakonom propisane uslove za obavljanje delatnosti, ako trajnije nije u mogućnosti da obavlja društvena sredstva kojima posluje i da obezbeđuje ostvarivanje ustavom zagarantovanih prava radnika u pogledu njihove materijalne i socijalne sigurnosti, ili ako nije u mogućnosti da ispunjava druge zakonom utvrđene ili ugovorom preuzete obaveze«. (čl. 48). Uslovi i postupak ukidanja privrednih organizacija propisuju se saveznim zakonom.

Prema privrednim organizacijama »u kojima se bitnije poremeti ostvarivanje samoupravnih prava radnika, ili se ne ispunjavaju zakonom utvrđene obaveze ili teže oštete društveni interesi, mogu se, pod uslovima i po postupku koji su propisani zakonom preduzeti zakonom utvrđene mere. Kad je to neophodno, radi otklanjanja tih pojava, ovim merama se može privremeno ograničiti ostvarivanje samoupravnih prava radnika, odnosno prava organizacije ili udruženja i njihovih organa« (čl. 46).

Razrada ovih ustavnih odredbi izvršena je u Zakonu o udruženom radu u okviru odredbi o nadzoru nad zakonitošću rada organizacija udruženog rada (čl. 641 ZUR) o oblicima i merama društvene zaštite

samoupravnih prava i društvene svojine (čl. 619—621) i o prestanku organizacija udruženog rada. Osim Zakona o udruženom radu i nekim drugim propisima je regulisana materija o prestanku organizacija udruženog rada, sanacija, prinudno poravnanje i stečaj.

2. Oblici i mere društvene zaštite samoupravnih prava i društvene svojine

Zakon o udruženom radu u posebnim odredbama predviđa da skupština, društveno-politička zajednica u ostvarivanju društvene zaštite (prava rada društvenim sredstvima i drugih prava na osnovu društvene svojine kad se onemogućava ili ograničava njihovo ostvarivanje, vrši uzurpacija društvenih sredstava ili na drugi način nezakonito raspolaže društvenim sredstvima ili kada se ona koriste protivno njihovoj prirodi i nameni, teže povređuju društveni interesi u korišćenju i raspolaganju društvenim sredstvima ili na drugi način onemogućava ostvarivanje društvene funkcije društvene svojine) preduzima PRIVREMENE MERE, ako su u organizacijama udruženog rada BITNO poremećeni samoupravni odnosi, TEŽE oštećeni društveni interesi ili ako organizacija udruženog rada NE IZVRŠAVA zakonom utvrđene obaveze.

U smislu Zakona o udruženom radu smatraće se da su u organizacijama udruženog rada poremećeni SAMOUPRAVNI ODNOSI:

1) ako se ne ostvaruju prava radnika da u osnovnoj organizaciji ODLUČUJU o utvrđivanju i raspoređivanju čistog dohotka i raspodeli sredstava za lične dohotke i za zajedničku potrošnju radnika ili ako se odступа od osnova i merila za raspoređivanje čistog dohotka i raspodelu sredstava za lične dohotke i za zajedničku potrošnju radnika utvrđenih samoupravnim sporazumom i drugim samoupravnim opštim aktom;

2) ako nije obezbeđeno ostvarivanje prava radnika da upravlja radom i poslovanjem organizacije udruženog rada i da odlučuje o društvenim sredstvima u osnovnoj organizaciji;

3) ako nije obezbeđeno ostvarivanje prava radnika da u osnovnoj organizaciji NEPOSREDNO i ravnopravno uređuje i ostvaruje prava i obaveze iz međusobnih odnosa u udruženom radu kao i da odlučuje o pitanjima za koja je predviđeno da se o njima odlučuje ličnim izjašnjavanjem;

4) ako se radnicima u delu organizacije udruženog rada ONEMOGUĆAVA DA SE ORGANIZUJU kao osnovna organizacija kad su za to ispunjeni uslovi, ili da odlučuju o drugim PROMENAMA u organizaciji;

5) ako se u organizaciji udruženog rada u roku određenom zakonom, ne donose samoupravni opšti akti čije je donošenje po zakonu obavezno;

6) ako nije obezbeđeno redovno, blagovremeno, istinito i potpuno, OBAVEŠTAVANJE radnika o pitanjima i odnosima koji su od značaja za ostvarivanje samoupravnih prava radnika;

7) ako nije obezbeđeno ostvarivanje samoupravne radničke kontrole;

8) ako u radničkom savetu radne organizacije nije zastupljena svaka osnovna organizacija u njenom sastavu;

9) ako organ u organizaciji udruženog rada ne vrši poslove iz svog delokruga ili prekorači svoja ovlašćenja, a time se bitno narušavaju samoupravna prava ili društvena svojina;

10) u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

U Zakonu o udruženom radu su navedeni primeri kada se smatra da su samoupravni odnosi poremećeni, što ne znači da se ovi odnosi ne mogu poremetiti i na drugi način i u drugim oblicima. S druge strane činjenica je da su u ovim odredbama sadržani najvažniji elementi socijalističkih samoupravnih odnosa koji, ako se ne ostvaruju, znači da je došlo do poremećaja, pa ukoliko se radi o poremećajima većeg intenziteta, onda je neophodna društvena intervencija. Procenu vrši društveno-politička zajednica (opština) da li će primeniti privremene mere društvene zaštite.

U zakonu o udruženom radu takođe su navedeni slučajevi kada se smatra da je organizacija udruženog rada oštetila društvene interese:

1) ako ne donese plan u određenom roku;

2) ako raspoređivanjem čistog dohotka, odnosno raspodelom sredstava za lične dohotke i za zajedničku potrošnju radnika narušava odnose koji odgovaraju načelu raspodele prema radu ili remeti tok društvene reprodukcije;

3) ako društvena sredstva koja trajnije ne koristi ne ustupi na korišćenje zainteresovanoj organizaciji udruženog rada ili ako društvena sredstva društveno-ekonomski neelishodno koristi ili trajnije ne obnavlja ne uvećava i ne unapređuje, a za njihovo obnavljanje, uvećavanje i unapređivanje postoje ekonomski i drugi uslovi;

4) ako ne obezbeđuje ostvarivanje prava radnika u pogledu njihove materijalne i socijalne sigurnosti;

5) ako otpočne investicionu izgradnju, a nije obezbedila sredstva za završavanje izgradnje;

6) ako obavljajući poslovanje protivno propisima nanese veću štetu društvenoj zajednici;

7) ako ne sprovodi propisane mere zaštite na radu;

8) ako ne ostvaruje zadatke iz opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, i

9) u drugim slučajevima predviđenim zakonom

U svakom od predviđenih slučajeva skupština društveno-političke zajednice utvrđuje da li se radi o težem oštećenju društvenih interesa. Utvrđivanje stepena da li se radi o lakšim ili težim oštećenjima društvenih interesa je u vezi sa preduzimanjem privremenih mera društvene zaštite.

Šmatraće se da organizacija udruženog rada ne izvršava zakonom utvrđene obaveze ako UČESTANO ILI DUŽE VREME ne izvršava te obaveze prema društvenoj zajednici.

U svim navedenim slučajevima, skupština društveno-političke zajednice prema sedištu organizacije udruženog rada ili na čijoj teritoriji organizacija obavlja svoju delatnost, ima pravo i dužnost da preduzme privremene mere. Zavisno od toga da li se ovi poremećaji mogu otkloniti bez preduzimanja privremenih mera, skupština može organizaciji udruženog rada odrediti rok u kojem je dužna da otkloni uzroke usled kojih je do toga došlo. Ako ne postoji takva mogućnost, skupština je dužna da preduzme mere za njihovo otklanjanje.

Skupština može primeniti sledeće privremene mere: smeniti poslovodnog organa i pojedine radnike sa posebnim ovlašćenjima sa njihovih dužnosti; raspustiti radnički savet i izvršni organ; ograničiti privremeno ostvarivanje određenih samoupravnih prava radnika; i imenovati privremeni organ u organizaciji udruženog rada.

Prilikom smenjivanja poslovodnog organa i radnika sa posebnim ovlašćenjima, raspuštanja radničkog saveta i izvršnog organa, istom odlukom skupštine opštine raspisuje se konkurs odnosno izbori za njihovo imenovanje odnosno izbor.

Ograničavanje određenih samoupravnih prava radnika i imenovanje privremenog organa ne može trajati duže od vremena određenog zakonom a najduže u trajanju od jedne godine. Odluka o imenovanju privremenog organa mora biti upisana u sudski registar.

Inicijativa za preduzimanje ovih mera može poteći iz same organizacije udruženog rada, društvenog pravobranioca samoupravljanja, samoupravne radničke kontrole, sindikata, SDK, nadležnog organa skupštine, suda i poverilaca.

Smisao intervencije skupštine i njenih ovlašćenja ne sastoji se u pravu skupštine da neposredno reguliše društveno-ekonomske i druge samoupravne odnose u OUR već u dužnosti da svojim merama podstakne i »primora« radnike da dosledno izvršavaju svoje zadatke i odgovornosti koje im poverava i nalaže Zakon o udruženom radu.

Uslovi i postupak kada se ove mere mogu preduzeti, kao i prava i dužnosti privremenih organa utvrđuju se zakonom.

Skupština društveno-političke zajednice je po Ustavu SFRJ i ustavima republika i pokrajina takođe ovlašćena da obustavi od izvršenja odluke, druge akte i radnje, kojima se u OUR-u povređuju samoupravna prava radnih ljudi i društvena svojina. Ukoliko skupština koristi ovo pravo dužna je da pokrene postupak pred nadležnim sudom (opšti nadzor).

Za preduzimanje mera i pravnih sredstava radi ostvarivanja društvene zaštite samoupravnih prava radnih ljudi i društvene svojine postoji samostalni organ društvene zajednice, — društveni pravobranilac samoupravljanja. Njegovo pravo i dužnost je da pokreće pred skupštinom društveno-političke zajednice, ustavnim sudom ili sudovima postupak za zaštitu samoupravnih radnih ljudi i društvene svojine.

Društvenu zaštitu samoupravnih prava radnika i društvene svojine ostvaruju skupštine društveno-političkih zajednica i njima odgovorni organi; sudovi udruženog rada i drugi sudovi, ustavni sudovi, javni tužilac i Služba društvenog knjigovodstva.

3. Sanacija i prestanak OUR

Najvažnije materijalno-pravne odredbe koje se odnose na prestanak privrednih organizacija sadržane su u Ustavu i ZUR-u a postupak njihovom sprovođenju sadržan je u ranijim propisima o sanaciji, prinudnom poravnanju, stečaju i likvidaciji. Njihovo usklađivanje sa Ustavom i ZUR-om je u toku. Međutim, u Ustavu i ZUR-u je takođe predviđeno niz mera koje su u prvom redu dužne da preduzmu same privredne organizacije i njihove asocijacije, a osim njih i društveno-politička zajednica da bi se sprečio prestanak privrednih organizacija, ako za to postoje odgovarajući interesi i uslovi. U tom smislu se uticaj društveno-političkih zajednica sve više ogleda u pružanju pomoći na otklanjanju poremećaja i tek ako to ne uspe u preduzimanju mera koje dovode do prestanka OUR (likvidacija i stečaj).

Prema Ustavu SFRJ i ZUR, društveno-političke zajednice su dužne da u skladu sa načelom uzajamnosti i solidarnosti organizacijama udruženog rada, koje dođu u izuzetne ekonomske teškoće, pružaju ekonomsku i drugu pomoć i da preduzimaju druge mere za njihovu sanaciju ako je to u društvenom interesu. (čl. 42 Ustava SFRJ i čl. 160 ZUR).

Uslovi i postupak sanacije regulisani su posebnim propisima (Zakonom i posebnim pravilnikom — Sl. 1. br. 58/76 sa izmenama i dopunama u br. 20/77 i 10/77) u kojima je i formulisana pojam sanacije — »naknađivanje sredstava najmanje u visini nepokrivenih gubitaka, odnosno nepokrivenih rashoda; utvrđivanje uzroka nastalih gubitaka, odnosno nepokrivenih rashoda; utvrđivanje programa mera za otklanjanje uzroka nastalih gubitaka, odnosno nepokrivenih rashoda i mera za trajnije obezbeđivanje uspešnog poslovanja.

Subjekti sanacije mogu biti: osnovne organizacije udruženog rada, zemljoradničke i druge zadruge, poslovne zajednice i samoupravne interesne zajednice. Naravno, i radna organizacija koja u svom sastavu nema osnovne organizacije udruženog rada, takođe može biti subjekt sanacije.

Sanacija može biti izvršena putem sanacionog kredita ili davanjem sredstava bez obaveze vraćanja i otpisivanja potraživanja od strane poverilaca.

Privredne organizacije prema kojima se vodi postupak sanacije upisuju se u poseban registar Službe društvenog knjigovodstva. Ukoliko je neka osnovna odnosno radna organizacija ili zadruga posle tri uzaštopne sanacije ponovo u svom završnom računu iskazala nepokriveni gubitak, SDK je dužna da bez odlaganja predloži otvaranje redovne likvidacije nad tom organizacijom.

Odliku o otvaranju postupka sanacije donose radnici osnovne odnosno radne organizacije ili zadruga a u poslovnim i interesnim zajednicama njihove skupštine.

Sprovođenje sanacije odnosno mera za otklanjanje poremećaja u poslovanju organizacija udruženog rada dolazi u sledećim slučajevima:

1. ako se ne mogu obezbediti sredstva za lične dohotke po osnovama i merilima utvrđenim samoupravnim opštim aktom, ni sredstva za unapređenje i proširenje materijalne osnove rada u visini predviđenoj samoupravnim sporazumom.

2. ako se utvrdi da radnici ne ostvaruju rezultate svoga rada i poslovanja kojima se obezbeđuju kontinuitet u reprodukciji i redovno poslovanje;

3. ako se periodičnim obračunom utvrdi da organizacija posluje sa gubitkom;

4. ako na kraju obračunskog perioda, osnovna organizacija ima neizmirene dospele obaveze.

U svim navedenim slučajevima su radnici osnovne organizacije dužni da donesu program mera za otklanjanje tih poremećaja (čl. 152 ZUR).

U prva dva slučaja osnovna organizacija u kojoj je došlo do poremećaja je dužna da sačini sanacioni program, da o tome obavesti radnu organizaciju u čijem je sastavu, odnosno u kojoj je udružena, i nadležni organ društveno-političke zajednice. Uz ovo obaveštenje može podneti i zahtev za pružanje potrebne ekonomske i druge pomoći. Organ upravljanja u radnoj organizaciji ili drugoj organizaciji u koju je osnovna organizacija udružena i nadležni organ društveno-političke zajednice su dužni da podneti program razmotre i ako nađu da je to u zajedničkom odnosno društvenom interesu da utvrde ekonomsku i drugu pomoć koju će pružiti osnovnoj organizaciji u cilju sprovođenja programa mera i da o tome blagovremeno obaveste osnovnu organizaciju.

U slučajevima kada osnovnoj organizaciji nedostaju sredstva za lične dohotke i minimalnu akumulaciju ili kada su dovedeni u pitanje kontinuitet u redovnoj reprodukciji i poslovanju osnovne organizacije, program mera sanacije se donosi u roku za podnošenje obračuna (periodičnog i završnog). U slučaju da osnovna organizacija ne sastavi program ili ne preduzme mere iz donetog programa u tom roku, organi upravljanja radne organizacije ili druge organizacije u koju je osnovna organizacija udružena i nadležni organ društveno-političke zajednice imaju PRAVO i DUŽNOST da im predlože da donesu program odnosno da preduzmu mere u donesenom programu, a ako program nisu doneli — da preduzmu mere za otklanjanje poremećaja. Ukoliko radnici osnovne organizacije u roku od 30 dana od dana davanja predloga ne donesu program ili ne preduzmu mere radi otklanjanja poremećaja, skupština društveno-političke zajednice može pod uslovima i po postupku utvrđenim zakonom odrediti mere koje se preduzimaju, u slučaju društvene zaštite samoupravnih prava i društvene svojine.

Radnici osnovne organizacije su dužni da preduzmu mere kao u prethodnom slučaju i kada na kraju obračunskog perioda ustanove da osnovna organizacija ima neizmirene dospele obaveze. Kad radnici u osnovnoj organizaciji utvrde da njihova organizacija nije u mogućnosti da izvršava dospele obaveze dužni su da u zakonom određenom roku utvrde uzroke zbog kojih je do toga došlo i da preduzmu mere za njihovo otklanjanje. O nemogućnosti da izvršava dospele obaveze osnovna organizacija obaveštava osnovne organizacije sa kojima je zaključila samoupravni sporazum o udruživanju u radnu organizaciju i druge organizacije udruženog rada sa kojima ima sporazum o odgovornosti za obaveze; nadležni organ društveno-političke zajednice; i nadležnu Službu društvenog knjigovodstva.

Na isti način će postupiti radnici u osnovnoj organizaciji kada u periodičnom obračunu utvrde da posluju sa gubitkom, s tim što će pored *utvrđivanja uzroka* zbog kojih je došlo do poslovanja sa gubitkom utvrditi i *odgovornost poslovnog organa* za nastale gubitke i rok u kome će doneti *program mera* za otklanjanje uzroka gubitaka. O uzrocima nastalih gubitaka i odgovornosti poslovnog organa za nastale gubitke obavestavaju se osnovne organizacije sa kojima je zaključila samoupravni sporazum o udruživanju u radnu organizaciju, skupštinu društveno-političke zajednice i samoupravne interesne zajednice društvenih delatnosti sa kojima vrši slobodnu razmenu rada.

Program mera za otklanjanje uzroka gubitaka osnovna organizacija dostavlja nadležnom organu društveno-političke zajednice na čijoj je teritoriji sedište osnovne organizacije i nadležnoj službi društvenog knjigovodstva. Nadležni organ društveno-političke zajednice prati izvršenje ovog programa i ako utvrdi da se ne izvršava, dužan je da predloži skupštini društveno-političke zajednice preduzimanje mera zaštite samoupravnih prava i društvene svojine.

Dok se ne izvrši program mera za otklanjanje uzroka gubitaka, odnosno dok ne počne poslovati bez gubitaka, osnovna organizacija može isplaćivati akontacije ličnih dohodaka do visine:

1. utvrđene samoupravnim opštim aktom o raspodeli sredstava za lične dohotke, ako je gubitak MANJI OD IZNOSA SREDSTAVA REZERVI (rezervni fond);

2. utvrđene samoupravnim sporazumom ako je njime utvrđena obaveza međusobnog pokrivanja gubitka, pod uslovom da osnovne organizacije koje su tu obavezu preuzele ne posluju sa gubitkom i da iznos sredstava saglasno samoupravnom sporazumu prenesu na žiro-račun osnovne organizacije koja je poslovala sa gubitkom.

Ukoliko osnovna organizacija ne ispunjava ove uslove u periodu dok ne počne poslovati bez gubitaka, može isplaćivati akontacije ličnih dohodaka u visini zakonom zajamčenih ličnih dohodaka. Preko ovog iznosa akontacije ličnih dohodaka mogu se isplaćivati ukoliko za isplatu razlike osnovna organizacija dobije sredstva iz fonda zajedničkih rezervi, na način i pod uslovima utvrđenim u Zakonu o sredstvima zajedničkih rezervi.

Ako osnovna organizacija odluči da periodične obračune sastavlja po isteku svakog meseca, i ako po tom obračunu utvrdi da ne po-

služe sa gubitkom, akontacije ličnih dohodaka se isplaćuju prema samoupravnom opštem aktu o raspodeli sredstava za lične dohotke. U tom slučaju se ne donosi sanacioni program, a periodični obračun se dostavlja nadležnoj službi društvenog knjigovodstva.

Odluku o otvaranju postupka dužni su da donesu sami radnici u osnovnoj organizaciji ako u završnom računu ustanove da je organizacija iskazala nepokriveni gubitak. Postupak i posledice ove odluke je isti kao i kada se radi o gubitku utvrđenom periodičnim obračunom.

3.2. Materijalnu osnovu za preduzimanje sanacije predstavljaju zajedničke rezerve osnovnih organizacija na nivou osnovne i radne organizacije i na nivou društveno-političke zajednice. Prema republičkom Zakonu o fondu zajedničkih rezervi OOUR iz fonda zajedničkih rezervi društveno-političkih zajednica namiruju se gubici osnovnih organizacija. Skupština društveno-političke zajednice određuje stopu po kojoj osnovne organizacije sa njenog područja obavezno, iz ostatka dohotka izdvajaju sredstva za ovaj fond. Ovaj fond je i ranije postojao i služio je u iste namene. Međutim, novina u sadašnjim propisima se sastoji u tome što će osnovne organizacije u fond zajedničkih rezervi izdvajati sredstva iz svojih rezervnih fondova tek pošto se u njemu nađe toliko sredstava koliko je potrebno da se isplate jednomesečni lični dohoci svih radnika koji su zaposleni u osnovnoj organizaciji.

Deo »viška« iznad te vrednosti udružuju se u Fond zajedničkih rezervi, a ova sredstva će se koristiti za sanaciju i pružanje raznih vidova ekonomske pomoći OOUR-ima koji dođu u materijalne teškoće, a naročito usled elementarnih nepogoda, dejstva mera ekonomske politike, posebno otežanih uslova poslovanja i drugih objektivnih teškoća.

Sredstva u Fond se izdvajaju sa obavezom vraćanja. Naime, Fond je obavezan da osnovnim organizacijama udružena sredstva vrati posle isteka roka od deset godina uz zakonsku kamatu koja je predviđena u visini od 3%. Korisnici sredstava Fonda će moći da dobiju kredit u trajanju do deset godina uz neznatno veću kamatu (4%). Ova razlika neće ostajati Fondu već će se vraćati osnovnim organizacijama koja su ta sredstva i udružila. I pored toga što Fond ima status pravnog lica on ne može imati sopstvena sredstva i raspolagati sopstvenim sredstvima jer bi to vodili stvaranju anonimnog kapitala.

Vrlo značajna strana novih propisa o zajedničkim rezervama OOUR-a na nivou društveno-političke zajednice je način odlučivanja o korišćenju sredstava Fonda. Prema ranijim propisima ovim Fondom su upravljali organi društveno-političkih zajednica, komora i Sindikata. Umesto toga, sada će OOUR odlučivati o tome kome treba pružiti pomoć i time sam udružen rad preuzima odgovornost da se sredstva daju gde postoje uslovi da se sanira stanje određene organizacije i gde postoje uslovi da se takva organizacija dalje razvija. Ovo je naročito važno zbog toga što se ova sredstva vraćaju pa postoji i određeni rizik o kojem je normalno da vodi računa onaj ko je ova sredstva udružio a to su privredne organizacije, koje će normalno voditi računa da rizik bude što manji. Time nije umanjena uloga skupštin-

skih organa Komore i Sindikata, ali sada više kao pomoć u pripremi sanacionog programa, programa ulaganja, razvoja i koordinacije prilikom udruživanja rada i sredstava.

Samoupravnim sporazumom o udruživanju sredstava OOUR-a u Fond zajedničkih rezervi reguliše se način udruživanja sredstava, visina sredstava koja se udružuju i druga pitanja koja se tiču Fonda i njegovog rada, a naročito način korišćenja sredstava. Naročito je važno da se upravljanje sredstvima Fonda organizuje na taj način što će se primeniti principi delegatskog sistema. U Fondu će biti delegati društveno-političke zajednice, sindikata, komore i privrednih organizacija. Broj delegata iz svake od ovih struktura zavisice od niza faktora koje treba uskladiti zavisno od uslova u pojedinim društveno-političkim zajednicama, privredne razvijenosti, sastava privrednih oblasti i grana i drugih uslova privređivanja.

Iz pozitivnih propisa o zajedničkim rezervama OOUR-a proizlaze dva osnovna zaključka. Prvi se odnosi na visinu sredstava koja će se izdvajati i udruživati. Uбудuće visinu ovih sredstava neće određivati skupština društveno-političke zajednice, koja je po dosadašnjim propisima sve OOUR-e obavezivala da tri odsto (u proseku) ostatka svog dohotka izdvajaju u Fond. Odluku o visini će ubuduće donositi same osnovne organizacije, prema svojim mogućnostima i po njihovom vlastitom dogovoru. Drugi značajan zaključak koji se može izvesti odnosi se na odlučivanje o korišćenju sredstava fonda i položaju organizacija koje su sredstva udružile. Uбудuće privredne organizacije po prvi put će biti u poziciji da neposrednim učešćem u odlučivanju vrše selekciju kojoj organizaciji treba pružiti pomoć da prebrodi teškoće i probleme u poslovanju. Time privreda dobija odgovarajući uticaj u raspodeli i korišćenju sredstava Fonda zajedničkih rezervi, a to znači i kraj obaveznom prelivanju sredstava i njihovo korišćenje za finansiranje nerada, neorganizovanosti, neodgovornosti i svih drugih »opravdanih uzroka« koji su dovodili do gubitaka.

3.3. U slučajevima kada organizacija udruženog rada dođe u ekonomske teškoće koje se nisu mogle otkloniti merama sanacije koje je sama preduzela ili druga organizacija udruženog rada, nadležni organ društveno-političke zajednice DUŽAN JE da u skladu sa ustavom utvrđenim pravima i dužnostima preduzme mere da se toj organizaciji pruži ekonomska pomoć koja može biti izražena u sledećim vidovima:

1. da se, ako je to u društvenom interesu, obezbedi njena sanacija, a naročito da je oslobodi plaćanja određenih poreza i dažbina koje je ustanovila;

2. da se prema njoj primene niže stope ili drugi povoljniji uslovi plaćanja poreza i dažbina za vreme dok traju izuzetne ekonomske teškoće te organizacije;

3. da se pokrene postupak za njenu sanaciju ili da se preduzmu druge ekonomske i upravne mere u skladu sa zakonom.

Ako se ne preduzmu mere u prethodnom smislu ili ako se preduzetim merama ne otklone izuzetne ekonomske teškoće u koje je došla organizacija udruženog rada, nadležni organ društveno-političke

zajednice *dužan je da pokrene postupak za likvidaciju, odnosno za otvaranje stečaja* nad tom organizacijom.

Ako nije pokriven gubitak poslovne zajednice ili samoupravne interesne zajednice, nadležni organ društveno-političke zajednice mora predložiti otvaranje postupka redovne likvidacije.

Iz naše analize proizilazi da je odnos društveno-političkih zajednica prema privrednim organizacijama u današnjim uslovima više odnos koordinacije, afirmacije zajedništva i pomoći na principima uzajamnosti i solidarnosti organizacija udruženog rada. Samo izuzetno, kada nema uslova za njihov rad ili je u njima došlo do poremećaja u samoupravnim odnosima dolazi do preduzimanja mera za ukidanje ili privremene mere ograničavanja samoupravnih prava radnika, njihovih organa i organizacija.

3.4. Pored postupka sanacije, da bi se sprečio prestanak rada organizacija udruženog rada, predviđen je i poseban postupak prinudnog poravnanja. Ovaj postupak između osnovne organizacije udruženog rada dužnika i njenih poverilaca pokreće se kada se kod osnovne organizacije udruženog rada stekao zakonski osnov za otvaranje stečaja. Predlog za pokretanje postupka stavlja dužnik. Isto tako predlog mogu staviti i poverioci i druge zainteresovane organizacije udruženog rada, ako se sa predlogom složi organizacija udruženog rada — dužnik. To mogu biti druge osnovne organizacije u sastavu iste radne organizacije i radna organizacija u čijem je sastavu osnovna organizacija, za obaveze nastale iz tržišnih odnosa. Zatim, postupak se može pokrenuti i po prijavi nadležnog organa društveno-političke zajednice, odnosno SDK, u kojem slučaju predlog podnosi dužnik. Ukoliko dužnik ne podnese predlog u određenom roku posle dobijanja obaveštenja o podnetoj prijavi, sud će po službenoj dužnosti otvoriti stečajni postupak posle isteka roka za podnošenje predloga od strane dužnika.

Prinudno poravnanje je sporazum između dužnika i najmanje polovine ukupnog broja poverilaca s tim da dospela potraživanja iznose više od polovine potraživanja poverilaca koji imaju pravo glasa o odlaganju i načinu isplate njihovih potraživanja, odnosno o smanjenju tih potraživanja, odobrenih od strane suda, a koji proizvode pravno dejstvo prema svim poveriocima. Prinudno poravnanje je slično sanaciji odnosno predstavlja svojevrsan vid sanacije, jer se i u ovom slučaju radi o merama za sprečavanje prestanka privredne organizacije. Zaključenim sporazumom o prinudnom poravnanju određuje se odlaganje isplate dugova, smanjenje potraživanja poverilaca i način namirenja tako smanjenih potraživanja.

Prinudno poravnanje može da bude zaključeno u stečaju i van stečajnog postupka.

4. Statusne promene i prestanak OUR

Pored prava i dužnosti društveno-političkih zajednica da preduzimaju određene mere koje imaju za cilj da se nastavi uspešno poslovanje privrednih organizacija sa svog područja, one imaju i određena ovlašćenja koja imaju uticaja na status privrednih organizacija.

Društveno-političke zajednice igraju aktivnu ulogu u ostvarivanju ciljeva za uspješno poslovanje i trajno obavljanje delatnosti za koju su osnovane. Međutim, ako ove ciljeve nije moguće ostvariti, društveno-političke zajednice imaju određenu ulogu u vezi sa prestankom rada privrednih organizacija.

Ovlašćenja društveno-političkih zajednica da odlučuju o prestanku privrednih organizacija su bila različita u pojedinim fazama razvika samoupravnog sistema. Najveća ovlašćenja su imale u administrativnom upravljanju privredom. Razvojem samoupravljanja ova ovlašćenja su usklađivana sa promenama u društveno-ekonomskim odnosima koje su stalno jačale položaj i samostalnost privrednih organizacija da radnici u njima odlučuju u najvažnijim pitanjima pa i o prestanku rada, pod uslovima i postupku predviđenim samoupravnim sporazumima i pozitivnim propisima koji uređuju ovu materiju.

1. Prema odredbi čl. 342 ZUR, do prestanka osnovne organizacije udruženog rada dolazi:

»1) ako je organizovanjem osnovnih organizacija u smislu čl. 326. i 328. ovog zakona prestala da postoji;

2) ako je prema njoj izrečena mera zabrane vršenja delatnosti zbog toga što ne ispunjava zakonom propisane uslove za obavljanje svoje delatnosti, a u roku određenom u aktu o izricanju mere ne ispunji uslove za obavljanje te delatnosti, odnosno ne promeni delatnost;

3) ako trajnije nije u mogućnosti da obnavlja društvena sredstva kojima posluje i da obezbeđuje ustavom zajamčena prava radnika;

4) ako nije u mogućnosti da trajnije ispunjava obaveze koje se podmiruju iz njenog dohotka;

5) ako se pravosnažnom sudskom presudom utvrdi ništavost upisa organizovanja osnovne organizacije.

Do prestanka radne organizacije koja u svom sastavu nema osnovnih organizacija dolazi na isti način i pod istim uslovima kao i kod prestanka osnovne organizacije.

Međutim, do promene statusa radne organizacije koja u svom sastavu ima osnovne organizacije, dolazi u slučajevima spajanja sa drugom radnom organizacijom, pripajanjem jedne organizacije drugoj, ili podelom jedne postojeće radne organizacije na dve ili više novih radnih organizacija.

Pre donošenja odluke o promeni statusa radne organizacije, radnici moraju biti upoznati sa elaboratom koji sadrži analizu ekonomskog i finansijskog stanja radne organizacije, kao i analizu opravdanosti spajanja odnosno podele te radne organizacije.

Do prestanka radne organizacije takođe dolazi i prestankom svih osnovnih organizacija u sastavu radne organizacije.

Isto tako i ako se sudskom presudom utvrdi ništavost upisa osnovane radne organizacije, dolazi do prestanka radne organizacije.

Do prestanka složene organizacije može doći kad sve udružene organizacije donesu odluku o njenom prestanku, kao i kad prestanu da postoje udružene organizacije.

Uticaj društveno-političkih zajednica na statusne promene organizacija udruženog rada razlikuje se od uticaja i ovlašćenja kada dolazi iz drugih razloga koji dovode do njihovog prestanka. Pošto su uzroci različiti to se i postupak razlikuje.

4.2. Prema odredbama ZUR do promene statusa osnovne organizacije udruženog rada dolazi i u sledećim slučajevima:

1. ako su od nje, ili od nje i delova drugih osnovnih organizacija udruženog rada u sastavu radne organizacije, nastale nove osnovne organizacije udruženog rada (podela osnovne organizacije). U tom slučaju, u sudski registar upisuju se nove osnovne organizacije udruženog rada, a i iz sudskog registra briše se osnovna organizacija koja je usled toga prestala da postoji;

2. ako se dve ili više postojećih osnovnih organizacija u sastavu iste radne organizacije spoje u jednu, novu osnovnu organizaciju. U tom slučaju prestaju da postoje dotadašnje osnovne organizacije i nastaje nova osnovna organizacija i u sudski registar se upisuje nova osnovna organizacija a brišu osnovne organizacije koje su usled toga prestale da postoje (spajanje osnovnih organizacija);

3. ako se postojeća osnovna organizacija pripoji drugoj osnovnoj organizaciji udruženog rada u sastavu iste radne organizacije, sva njena sredstva prelaze na osnovnu organizaciju kojoj se pripojila i organizacija koja se pripaja prestaje da postoji što se upisuje u sudski registar.

Do ovih promena u organizovanim osnovnim organizacijama u okviru radne organizacije dolazi usled promena u materijalnoj osnovi rada, tehničko-tehnoloških i prirodnih uslova, proizvodne orijentacije i mesta vršenja delatnosti koji su postojali u vreme organizovanja osnovnih organizacija ili usled prestanka postojanja uslova za organizovanje osnovne organizacije udruženog rada.

U svim navedenim slučajevima radi se o statusnim promenama u okviru iste radne organizacije. Međutim, radnici imaju pravo da osnovnu organizaciju u kojoj rade izdvoje iz sastava radne organizacije pod određenim uslovima (čl. 338 st. 2 i 3) i nastaviti rad u okviru druge radne organizacije ili kao nova radna organizacija.

4.3. Radnici ne mogu izdvojiti osnovnu organizaciju udruženog rada iz sastava radne organizacije ukoliko bi to izdvajanje bilo protivno društvenom interesu, odnosno ukoliko bi otežalo ili onemogućilo rad radnika u drugim osnovnim organizacijama u udruženom radu u sastavu iste radne organizacije. Smatra se da izdvajanje osnovne organizacije bitno otežava ili onemogućava rad ako se time prekida ili narušava međusobno povezan proces rada ili proizvodnja i poslovanje i ako osetno umanjuje efikasnost korišćenja društvenih sredstava i mogućnost sticanja dohotka u drugim osnovnim organizacijama udruženog rada u sastavu radne organizacije, u osnovnoj organizaciji koja se izdvaja ne postiže se povećanje proizvodnosti rada kojim se nadoknađuje to umanjeње.

Radnici u osnovnoj organizaciji udruženog rada referendumom donose odluku o njenom izdvajanju iz sastava radne organizacije. Ta odluka sadrži označenje osnovne organizacije koja se izdvaja i utvrđuje da li ona postaje nova radna organizacija ili se udružuje u drugu radnu organizaciju. Ako postaje nova radna organizacija odluka o izdvajanju mora da sadrži i podatke koji su uobičajeni za akt o osnivanju radne organizacije.

Osnovna organizacija udruženog rada dužna je da odluku o izdvajanju iz sastava radne organizacije dostavi drugim osnovnim organizacijama i radničkom savetu radne organizacije, i to u roku od osam dana računajući od dana donošenja odluke. Ako ne postoje uslovi da se osnovna organizacija udruženog rada izdvoji iz sastava radne organizacije udruženog rada ili ostali deo radne organizacije i radnički savet radne organizacije i drugi zakonom ovlašćeni organi mogu pokrenuti spor pred nadležnim sudom udruženog rada.

Ako sud udruženog rada ustanovi da ne postoje uslovi da se osnovna organizacija udruženog rada izdvoji, poništiće odluku o njenom izdvajanju iz sastava radne organizacije.

Odluka o izdvajanju osnovne organizacije iz sastava radne organizacije postaje punovažna, kada istekne rok od trideset dana računajući od dana kada je dostavljena drugim osnovnim organizacijama udruženog rada i radničkom savetu radne organizacije.

Ukoliko je pokrenut spor pred nadležnim sudom udruženog rada odluka o izdvajanju postaje punovažna kada sud donese pravosnažnu odluku da postoje uslovi za njeno izdvajanje. Dok navedena odluka ne postane pravosnažna, osnovna organizacija udruženog rada koja se izdvaja dužna je da, sporazumno sa drugim organizacijama udruženog rada i sa radnom organizacijom uredi način i uslove izvršenja i naknadu štete koja nastaje njenim izdvajanjem. U tom cilju obrazuju zajedničku komisiju, koja će izraditi sporazumno uređivanje ovih odnosa. Međutim, ako sporazumom ne uredi ove odnose, osnovna organizacija koja se izdvaja može pokrenuti spor pred unutrašnjom arbitražom. Ako nije zadovoljna odlukom unutrašnje arbitraže, osnovna organizacija koja se izdvaja može pokrenuti spor pred nadležnim sudom udruženog rada. To može učiniti u roku od trideset dana od dana kada joj je dostavljena odluka unutrašnje arbitraže, u protivnom odluka arbitraže ima snagu izvršnog naslova. Za vreme dok arbitraža ne donese odluku, odnosno dok odluka nadležnog suda udruženog rada ne postane pravomoćna, osnovna organizacija udruženog rada ne može se izdvojiti iz sastava radne organizacije.

Prema navedenim odredbama ZUR radnici imaju pravo i dužnost da izvrše odgovarajuće promene u organizovanju osnovne organizacije ako se promene uslovi koji su postojali u vreme organizovanja osnovnih organizacija i ako su ispunjeni uslovi za takvu promenu. (po čl. 36 Ustava SFRJ i u čl. 320 ZUR), i iz razloga navedenih u čl. 326 ZUR-a tj. u pravcu organizovanja novih osnovnih organizacija ili prestanka postojeće osnovne organizacije.

Međutim, svaka promena ne daje pravo niti dužnost radnika da organizuju osnovnu organizaciju, već samo promena određenog inten-

zитета, koja daje osnovu da se u organizovanoj osnovnoj organizaciji organizuje nova osnovna organizacija i da radnici, u preostalom delu nastave rad organizovani u osnovnim organizacijama. Ovakav zaključak se izvodi iz odredaba Ustava SFRJ (Osnovna načela II/7) i čl. 325 st. 3 ZUR prema kojoj se u radnoj organizaciji ne može osnovati osnovna organizacija ako ne postoje uslovi da se iz delova radne organizacije organizuju najmanje dve osnovne organizacije. Ako bi se dozvolilo da se radnici u delu radne organizacije organizuju u osnovnu organizaciju i kad nema uslova da se drugi deo organizuje u osnovnu organizaciju, radnici u tom delu bili bi lišeni prava da organizuju osnovnu organizaciju udruženog rada i u njoj ostvaruju pravo rada društvenim sredstvima. Isto pravilo važi i kada radnici dela osnovne organizacije organizuju novu osnovnu organizaciju, preostali deo osnovne organizacije ne može opstati kao osnovna organizacija.

Pravo društveno-političkih zajednica je da u ovakvim slučajevima intervenišu preuzimanjem privremenih mera. Naime, smatra se da su bitno poremećeni samoupravni odnosi ako se radnicima u delu organizacije udruženog rada onemogućava da se organizuju kao organizacija udruženog rada kada su za to ispunjeni uslovi ili da odlučuju o drugim promenama u organizovanju.

4.4. Kada se radi o prestanku osnovne organizacije prema kojoj je izrečena mera zabrane vršenja delatnosti zbog toga što ne ispunjava zakonom propisane uslove za obavljanje svoje delatnosti, a u roku određenom u aktu o izricanju mere ne ispuni uslove za obavljanje te delatnosti, odnosno ne promeni delatnost; ili kada osnovna organizacija trajnije nije u mogućnosti da obnavlja društvena sredstva kojima posluje i da obezbeđuje ostvarivanje ustavom zajamčenih prava radnika, sprovodi se postupak redovne likvidacije na osnovu pravosnažne odluke nadležnog organa društveno-političke zajednice. Odluku o tome donosi nadležni organ društveno-političke zajednice po službenoj dužnosti. Naravno, ako je do zabrane vršenja delatnosti ili do nemogućnosti obnavljanja sredstava došlo usled lošeg poslovanja ili lošeg upravljanja društvenim sredstvima odnosno preuzetim obavezama prema trećim licima, redovna likvidacija će se sprovesti samo ako prema samoupravnom sporazumu ne postoji supsidijarna ili solidarna odgovornost drugih osnovnih organizacija; niti su one tu odgovornost naknadno preuzele.

U postupku redovne likvidacije potraživanja poverilaca se u potpunosti namiruju.

Postupak redovne likvidacije po odluci nadležnog organa sprovodi se po odredbama posebnog saveznog zakona a prestanak po odluci udruženih organizacija sporovodi se na način i po postupku utvrdjenim samoupravnim sporazumom o prestanku. Postupak na osnovu samoupravnog sporazuma o prestanku sprovodi se nad složenom organizacijom udruženog rada, zadrugom, poslovnom zajednicom i samoupravnom interesnom zajednicom, kad one prestaju na osnovu odluke njihovih članova.

Redovna likvidacija sprovodi se kad odluka nadležnog organa postane pravosnažna, a postupak sprovodi nadležni sud na čijem je

području sedište organizacije nad kojom se sprovodi redovna likvidacija. Organi sprovođenja su: likvidaciono veće i likvidacioni upravnik.

Odluka o sprovođenju postupka redovne likvidacije i ime likvidacionog upravnika kao i zaključenje likvidacionog postupka upisuje se u sudski registar. Odluka mora biti objavljena u republičkom, odnosno pokrajinskom službenom glasniku, a izvod iz oglasa u »Službenom listu SFRJ«. Odluka o otvaranju postupka može se pobijati u roku i na način i po postupku utvrđenim zakonom.

Pravne posledice otvaranja postupka redovne likvidacije nastupaju od dana objavljivanja oglasa. Pravne posledice otvaranja stečajnog postupka primenjuju se i na redovnu likvidaciju, a u postupku redovne likvidacije ne primenjuju se odredbe stečajnog postupka koje se odnose na: stečajnog sudiju i odboru poverilaca; razlučnim i izlučnim poveriocima, pobijanje pravnih radnji i sanaciji i prinudnom poravnanju u stečaju.

Deobi likvidacione mase može se pristupiti po sačinjavanju početnog likvidacionog bilansa a kada veći deo likvidacione mase bude unovčen.

Postupak redovne likvidacije okončava se kada se reše svi odnosi u likvidaciji (unovčavanje mase, unovčavanje imovine, naplata potraživanja i dr.). Po okončanju likvidacionog postupka likvidacioni upravnik sastavlja završni likvidacioni bilans koji zajedno sa odgovarajućom dokumentacijom dostavlja na pregled likvidacionom veću u roku određenom po okončanoj likvidaciji. Likvidacioni bilans se dostavlja i organu koji je doneo odluku o otvaranju postupka redovne likvidacije.

Ako po završenom postupku redovne likvidacije ostanu sredstva, taj ostatak se deli drugim osnovnim organizacijama prema odredbama samoupravnog sporazuma o udruživanju, ili društveno-političkoj zajednici prema sedištu likvidirane organizacije.

Potraživanja poverilaca koja nisu prijavljena likvidacionom veću do rasprave o glavnoj deobi likvidacione mase izmiruju se po završetku likvidacionog postupka organizacija udruženog rada, odnosno društveno-politička zajednica u čiju korist je uplaćen ostatak sredstava likvidacione mase posle glavne deobe i to samo do visine vrednosti preuzetih sredstava. Ova prava poverioci mogu osporavati u roku od godine dana od objavljivanja oglasa o zaključenju postupka redovne likvidacije.

Po odobrenju završnog likvidacionog bilansa, likvidaciono veće zaključuje likvidacioni postupak i razrešava likvidacionog upravnika. Po zaključenju likvidacionog postupka, organizacija nad kojom je sproveden postupak redovne likvidacije i ime likvidacionog upravnika brišu se iz sudskog registra.

Samoupravnim sporazumom o prestanku uređuje se postupak prestanka a naročito: način likvidacije, organi koji sprovode likvidaciju, raspored sredstava, prava i obaveze i dr. Za obaveze organizacije koja prestaje po samoupravnom sporazumu odgovaraju udružene or-

ganizacije neograničeno i solidarno tako da odredbe samoupravnog sporazuma o prestanku kojim se isključuje odnosno ograničava odgovornost ništave su.

4.5. Društveno-politička zajednica ima određena prava i dužnosti i u stečajnom postupku. Do stečaja dolazi u slučaju kad privredna organizacija udruženog rada nije više u mogućnosti da obnavlja sredstva kojima upravlja odnosno na kojima ima pravo korišćenja ili kad nije u mogućnosti da ispunjava određene obaveze.

Do otvaranja stečajnog postupka dolazi odlukom okružnog privrednog suda, na predlog ovlašćenih lica. Pravo na podnošenje predloga pored poverioca, SDK, likvidacione komisije (ako je ovaj postupak prethodno vođen), pripada i društveno-političkoj zajednici, skupštini opštine na čijoj je teritoriji sedište privredne organizacije.

Rešenje o otvaranju stečaja pored ostalih učesnika u stečajnom postupku dostavlja se i opštinskoj skupštini bez obzira da li je podnela predlog za otvaranje stečaja.

Prilikom unovčavanja imovine stečajnog dužnika, prodajom predmeta iz stečajne mase, kod određenih predmeta pravo preče kupovine pripada opštini (zgrade namenjene za socijalnu, prosvetu i kulturnu delatnost i stvari koje neposredno služe ostvarivanju ovih delatnosti).

Ako stečajni dužnik nije imao utvrđene međusobne odgovornosti sa drugim osnovnim organizacijama, niti su druge osnovne organizacije udruživale sredstva sa sredstvima dužnika, neutrošeni deo sredstava se predaje društveno-političkoj zajednici na čijoj je teritoriji sedište dužnika bez preuzimanja obaveza.

Društveno-politička zajednica na čijoj je teritoriji sedište stečajnog dužnika i nadležni društveni pravobranilac samoupravljanja mogu u roku od tri meseca od dana prodaje stvari stečajnog dužnika, da zahtevaju poništaj prodaje ako su prodajom oštećeni interesi društvene zajednice ili poverilaca.

L'INFLUENCE DES COMMUNAUTÉS SOCIO-POLITIQUES SUR LA POSITION ÉCONOMIQUE ET JURIDIQUE DES ORGANISATIONS DE TRAVAIL ASSOCIÉ

— R é s u m é —

L'objet de cet exposé est l'influence des communautés socio-politiques sur la position économique et juridique des organisations de travail associé. L'auteur signale dans l'introduction les changements dans le système socio-politique qui sont exprimés dans la nouvelle Constitution de la République Socialiste Fédérative de Yougoslavie et la Loi sur le travail associé et il souligne leur influence positive sur la position économique et juridique des organisations de travail associé et leur autonomie.

Dans le cadre de son exposé sur la position juridico-constitutionnelle des organisations économiques l'auteur attire l'attention sur les conditions dans lesquelles peut se produire l'abolition des organisations économiques, comme cela est prévu par la Constitution de la RSF de Yougoslavie, et la Loi sur le travail associé. Dans la partie du travail sur les formes et les mesures de la protection sociale des droits autogestionnaires et de la propriété sociale l'analyse est effectuée dans plus de détails des mesures provisoires que la communauté socio-politique est autorisée de prendre, à l'égard des organisations de travail associé dans lesquelles de graves troubles se sont produits dans les rapports autogestionnaires, des endommagements lourds de conséquence des intérêts sociaux ou l'inexécution des obligations spécifiées par la loi.

Dans l'article est ensuite effectuée l'analyse de l'amélioration et de la cessation des organisations de travail associé, dans quelles conditions est appliquée de la procédure de l'amélioration et de la cessation, ainsi que le rôle et les pouvoirs des communautés socio-politiques dans ces procédures. En la circonstance l'auteur insiste surtout sur les dispositions des prescriptions juridico-positives, qui font ressortir le rôle modifié des communautés socio-politiques et leur devoir de prendre des mesures déterminées qui doivent empêcher la cessation de travail des organisations de travail associé. Dans ce but l'auteur analyse en particulier la base matérielle pour la prise des mesures d'amélioration — les réserves communes des organisations élémentaires de travail associé au niveau de la communauté socio-politique et le rôle modifié des communautés socio-politiques dans l'utilisation et la disposition de ces moyens, c'est-à-dire de la position modifiée et du rôle décisif des organisations élémentaires dans la prise des décisions sur ces moyens. En outre, l'auteur a fait un bref exposé des autres formes de l'amélioration (le concordat obligatoire) et des droits et devoirs de la communauté socio-politique dans cette procédure qui doit empêcher la cessation (la liquidation ou la faillite) des organisations de travail associé.

Dans une partie spéciale de l'article l'auteur analyse les changements de statut et les formes de la cessation des organisations élémentaires, des organisations de travail et des organisations complexes de travail associé. En particulier sont analysés les changements de statut qui sont le résultat de l'auto-organisation permanente et de la réorganisations des organisations de travail associé et en particulier les changements de statut qui ont pour conséquence la cessation des organisations de travail associé par la voie de la liquidation régulière ou la faillite. En la circonstance l'attention est attirée aussi sur le rôle différent, l'influence et les pouvoirs des communautés socio-politiques dans ces procédures.